

Menedžment znanja v vrtcu

Ključni dejavnik pri preseganju socialne in kulturne neenakosti v vrtcu

✍ Mojca Brglez

Ljudje so najbolj ranljivi v tistih okoljih, v katerih se ne zavedajo, da socialna in kulturna neenakost vplivata tudi na naslednje generacije. S preseganjem socialne in kulturne neenakosti je treba pričeti že v predšolskem obdobju, in sicer z ozaveščanjem in omogočanjem vključitve v vrtec, s pomočjo pri dvigovanju socialnega in kulturnega kapitala družin ter z izmenjavo znanja med starši in zaposlenimi v VIZ. V prispevku bomo govorili o pomembnosti najzgodnejšega obdobja otrokovega življenja v smislu potreb po pozitivnih spodbudah (izobrazba staršev, dober materialni položaj družine, socialni položaj otroka) za doseganje kasnejše šolske uspešnosti.

Uvod

Predšolsko obdobje je v otrokovem razvoju posebej občutljivo. Širok spekter socialnih in ekonomskih dejavnikov lahko negativno vpliva na otrokov psihični razvoj in uspeh v šoli. Predvidevamo, da na otroka in njegovo šolanje odločilno vpliva vrsta dejavnikov, med katerimi velja izpostaviti predvsem vključenost v vrtec, izobrazbo matere ter socialni in kul-

turni položaj družine. Slednjega lahko v slovenskih razmerah povezujemo z višino prispevka za vrtec. Posamezni dejavnik verjetno nima odločilnega vpliva na otrokov razvoj, kombinacija več dejavnikov pa gotovo lahko povzroči resne posledice. Predšolska vzgoja je temelj za izobraževanje, številne raziskave pa pričajo o tem, da ima tudi velik družbeni in ekonomski učinek. Kako pomembno je otrokom dovolj zgodaj dajati veliko primernih učnih izzivov, nam govorijo priporočila EA-CEA, ki pravijo, da je za "učinkovitost in izenačevanje možnosti bolje vlagati čim bolj zgodaj v otrokovem življenju: popravljanje poznejših napak namreč ne izenačuje možnosti in je manj učinkovito" (Eurydice/EACEA, 2009: 3–11), pri čemer je v ospredju kompenzacijski

učinek vrtcev, ki lahko ravno v segmentu izenačevanja deprivilegiranih skupin otrok doprinese k boljšemu izhodišču za uspeh v življenju in ravno to nam je zelo pomembno izhodišče.

Menedžment znanja v vrtcu

Menedžment znanja (MZ) želimo vpeljati na vsa tri vsebinska področja, torej želimo vplivati na vključenost v vrtec, na izobrazbo staršev ter zmanjševati vpliv socialno in kulturno šibkejšega okolja.

Vključenost v vrtec

Večjo pozornost je treba nameniti socialnemu vključevanju otrok iz dru-

žin z nižjim socialnoekonomskim statusom, navaja Košak Babuder (2012: 102), kar bi lahko dosegli s treningom socialnih spretnosti za te otroke in njihove vrstnike ter z izpostavljanjem njihovih močnih področij (npr. uspešnost pri igrah z žogo). Omogočiti pa bi bilo treba čim več prostora dejavnosti v okviru šole in vrtca v takšni obliki, da ne bi bile povezane s finančnimi stroški, da bi bile dosegljive tudi deprivilegiranim otrokom.

“Predšolska vzgoja je temelj za izobraževanje, številne raziskave pa pričajo o tem, da ima tudi velik družbeni in ekonomski učinek.”

Šola je bila po drugi svetovni vojni razumljena kot pomemben dejavnik družbene gibiljivosti. Predpisana ji je bila temeljna pravičnost, da vsem posameznikom zagotavlja možnost usvajanja znanja, ki določa posameznikov družbeni položaj. Prav zato je izobraževanje razumljeno kot javno dobro, država blaginje pa tista, ki je dolžna vsem posameznikom zagotavljati možnosti in priložnosti za usvajanje kakovosti znanja (Barle, 2011: 70–71).

Prenos znanja

Prenos znanja na starše si predstavljamo tudi preko priprave različnih predavanj, okroglih miz, šol za starše, širjenja osveščenosti o pomenu kakovostnega preživljanja prostega časa z otroki ipd. Za primer navajamo promocijo bralne kulture, ki v naši ustanovi poteka odlično. Zvišanje posameznikove bralne kulture se ne kaže le kot povečana bralna dejavnost (npr. število prebranih knjig), temveč predvsem kot razvoj bralca. Strokovnjaki ugotavljajo, da je odločilen mehanizem pri medgeneracijskem prenosu pismenosti prav razvoj bralne kulture, pri tem pa je pomemben predvsem prenos zavzetosti za branje. Strokovni delavci v vrtcih in šolah, knjižničarji in starši bi morali otrokom in mladim predstavljati vzor bralcev, jim pokazati, da v branju uživajo, ter nanje prenesti sporočilo, da je branje lahko prijetno, zabavno, pomembno in koristno. Torej želimo s prenosom znanja in ozaveščenosti vpli-

vati na starše, da bodo uporabili čim več védenja in znanja o izpostavljeni temi, da bodo na podlagi večje osveščenosti tudi spremenili ali preoblikovali svoj vrednostni sistem. Menedžment vrtca je tisti, ki mora prvi pokazati sposobnost, voljo in pobudo.

Čeprav morda čas in prostor nista najbolj idealna, si želimo visoko motivirane učitelje in vzgojitelje, ki bodo že s fakultet prišli opremljeni tudi z znanjem, ki ga potrebujejo najprej za prepoznavanje, nato pa za delo z otroki iz socialno in kulturno prikrajšanega okolja. Če bodo strokovni delavci pozorni na to, da obstaja možnost, da kulturni kapital vpliva na socialno selekcijo, bodo tudi sami v svoji zakladnici znanja iskali strategije za spopad s to težavo.

Zmanjševanje vpliva socialno in kulturno šibkega okolja

Znotraj sistema vsakega vrtca bi bilo smiselno iskati možnosti, da v smislu univerzalnih rešitev spodbudimo tudi vsako institucijo in posredno družino k preseganju socialnih in kulturnih neenakosti. Tu imamo v mislih partnerstvo z ustanoviteljico. Sami vidimo na tem področju možnost pri finančni podpori projektov na to tematiko, pri promociji predšolske vzgoje, pri financiranju dodatne strokovne pomoči v vrtcu. To bi kot podporni steber poskrbelo za deprivilegirane otroke in družine. V praksi je namreč dobro poskrbljeno za otroke s posebnimi potrebami in sistemizacija delovnih mest že v osnovi vključuje pomoč, nikjer pa ni govora o socialno in kulturno prikrajšanih. Morda bi v slovenski prostor kazalo prenesti model s Portugalske in vpeljati socialne mediatorje. Skratka, sistem organizacije vrtca vidimo kot pomemben deležnik in podporo pri odpravljanju socialno in kulturno šibkejših pogojev.

Zaključek

Če se predšolska vzgoja uporablja kot ukrep za izenačevanje možnosti, kratkoročni učinki niso dovolj. Zato se upravičeno postavlja vprašanje, katere

pogoje je treba izpolniti, da bi bili neposredni učinki programov tudi dolgoročno koristni. Prav tako ni dovolj, če so učinkoviti ukrepi omejeni na majhno število programov različnih ‘modelov’ in za majhen del ciljnih skupin, kar spet postavlja vprašanje, kako razširiti dostop do čim bolj kakovostne predšolske vzgoje (Eurydice/EACEA, 2009: 32).

“Država zmore toliko, kolikor se bo od nje zahtevalo, zahtevamo pa lahko samo vsi mi – vsi državljani skupaj, vsak samo z enim glasom. Šele to bi bila demokracija” (Štrukelj, 2012).

Bolj kot doslej je treba delati na izenačevanju izhodiščnih možnosti za vse otroke. V učinkovitost in izenačevanje pogojev je bolje vlagati čim prej, kajti prepozen odziv ne izenačuje možnosti in je manj učinkovit. Kot odločilni ukrep preseganja socialne in kulturne neenakosti priporočamo vpeljavo MZ s poudarkom na prenosu informacij in znanja med tremi strukturami: starši, sistemom ter zmožnostmi ljudi, zaposlenih v VIZ. Predlagamo ukrepe in naložbe v predšolsko vzgojo, saj to vidimo kot izenačevanje možnosti vseh otrok. K temu mora sistematično in odgovorno pristopiti tudi država. Menimo, da do sedaj na tem področju še ni bilo dovolj storjenega in da smo iz dneva v dan na večji preizkušnji, kako izobraževanje kot javno dobro v realnosti izpeljati čim bolj korektno in pravično. Predvsem za socialno in kulturno prikrajšane. ■

Literatura

Barle Lakota, Andreja (2011): Vlečenje za lase v nebesa. V: Brejc, Mateja; Koren, Andrej; Zavašnik Arčnik, Mihaela: *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti: teorija in praksa uvajanja samoevaluacije v šole in vrtce*. Kranj: Šola za ravnatelje, str. 67–77.

Eurydice/EACEA (2009): *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti*. Pridobljeno: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098SL.pdf.

Košak Babuder, Milena (2012): *Bralno razumevanje in razvoj branja za učenje pri otroku iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Štrukelj, B. (2012): Lažje je obvladovati ljudi, ki so manj izobraženi. V: *Primorske novice*, 18. maj 2012. Pridobljeno s <http://www.primorske.si/Priloge/7--Val/Lazje-je-obvladovati-ljudi-ki-so-manj-izobrazeni.aspx>.